

תאריך עדכון: 16.06.2021

שם מחלקה: תלמוד

שם ומספר הקורס: דיני שומרים: בבלי בבא מציעא פרק

שלישי

09-078-01

שם הקורס באנגלית: The Laws of Bailees: Bavli Bava Metsia Chapter III

שם המרצה: פרופ' מרדכי סבתו

סוג הקורס: הרצאה

היקף שעות: 2 ש"ש

סמסטר: שנתי

שנת לימודים: תשפ"ב

אתר הקורס באינטרנט: lemida.biu.ac.il

א. מטרת הקורס ותוצרי למידה:

מטרת הקורס:

הכרת הסוגיות המרכזיות בהלכות שמירה ופיקדון; העמקת מיומנויותיהם של התלמידים בחקר ספרות חז"ל; ניתוח מדוקדק של הטקסט באמצעות ביקורת נמוכה וגבוהה; הבחנה בין קבילות; עמידה על דרכי החשיבה של חז"ל; הכרת עקרונות עריכת הבבלי; ייחודו של הבבלי לעומת הירושלמי; עמידה על השתלשלותה של ההלכה והתפתחותה; הכרת ספרי העזר ושימוש בהם. רוב השיעורים ילמדו באמצעות מערכת ה'זום' ומקצתן יינתנו באופן פרונטאלי. בדרך זו אפשר יהיה לשלב תלמידים גם ממדינות אחרות, וכן לשלב מרצים אורחים בלא מגבלת מרחק. שילוב זה יעשיר ויגוון את הקורס.

תוצרי למידה:

בעקבות הקורס, התלמיד יכיר את הסוגיות המרכזיות במסכת בבא מציעא פרק שלישי העוסקים בדיני שומרים, ידע לנתח את הטקסט באמצעות הביקורת הנמוכה, יכיר את האתרים והספרים העוסקים בנושא זה, יבחין בין החוליות השונות בסוגיה, יעמוד על דרכי היווצרותה ועריכתה, ידע להקביל בין הסוגיה בבבלי ומקבילתה בירושלמי או במדרשי האגדה, ויעמוד על המגמות השונות של כל אחת מהמקבילות. התלמיד יכיר את ספרי העזר וידע להשתמש בהם בצורה ביקורתית. כמו כן התלמיד יכיר את הספרות התנאית ואת היחסים בין הספרים השונים בתוך קורפוס זה.

ב. תוכן הקורס:

רציונל, נושאים:

לימוד סוגיות נבחרות מבבלי בבא מצינא פרק שלישי שידגימו את המטרות הנ"ל לפי הנושאים המפורטים להלן. הטקסט המרכזי הוא התלמוד הבבלי, וסביבו נדון בכל הטקסטים האחרים מן המקרא ועד לפוסקים.

מהלך השיעורים:

השיעור יתקיים במתכונת למידה מרחוק בזום. השיעור יהיה מורכב מהרצאה ודיון סביב הנושאים שיפורטו להלן. הנושאים יוכנו מראש על ידי התלמידים על פי הנחיות מוקדמות של המרצה. כמו כן יכלול השיעור דפים וטבלאות וכן שימוש באתר קורס. מקצת השיעורים יועברו על ידי התלמידים בתיאום מראש עם המרצה.

תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים:

1. מבוא לקורס, עקרונות המחקר התלמודי.
2. סקירת נושאי המסכת במשנה: סדר ומבנה.
3. סקירת הנושאים בפרק שלישי ועמידה על מבנהו, נושאו ומקומו במסכת.
4. משנה א: תמציתו של מדרש הלכה קדום? עיון בדברי החוקרים.
5. קניית הכפל בידי השומר: בין הבבלי למדרשי הלכה.
6. קניית הכפל בידי השומר: שיטת הירושלמי והשוואתה לבבלי.
7. קניית הכפל בידי השומר: שתי הלשונות של רבא.
8. חידושו של ר' יוחנן: די שיאמר הריני משלם. השוואתו לתוספתא ולירושלמי.
9. פיתוח דברי ר' יוחנן בידי רב פפא – גרסת רבנו חננאל והלכות גדולות.
10. סוגיית הירושלמי ויחסה לדינו של רב פפא.
11. שבועה שאינה ברשותו: שבועה קדומה או חידוש של רב הונא?
12. סוגיית הירושלמי ויחסה לדינו של רב הונא.
13. משנה ב: השוכר פרה מחברו והשאלה לאחר – בירור נוסח המשנה וטעם המחלוקת.
14. יחס התוספתא למשנה.
15. האם יכול אדם לעשות סחורה בפרתו של חברו?
16. שומר שמסר לשומר – סוגיית הבבלי ויחסה למקבילה בב"ק יא.
17. שומר שמסר לשומר – המקבילה בירושלמי מסכת קידושין פרק א.
18. הגוזל ואינו יודע ממי גזל, מה דינו?
19. משנה ו: המפקיד פרות אצל חברו והרקיבו – בירור נוסח המשנה וטעם המחלוקת.
20. יחס התוספתא למשנה.
21. סוגיית הבבלי: מתי מותר לשומר למכור את פרות חברו?
22. הקבלת סוגיית הבבלי לסוגיית הירושלמי.
23. האם חדרו דיוני רב יהודאי גאון לסוגיית הבבלי? עדותו של הריטב"א.
24. פירות שהרקיבו – פסק הלכה, שיטת הרי"ף.
25. משנה ז: ניכוי חסרונות מהפיקדון: כמות קבועה או יחסית?

26. ניכוי חסרונות : סוגיית הבבלי.

27. ניכוי חסרונות : יחס סוגיית הירושלמי לבבלי.

28. סיכום

ג. דרישות קדם:

יכולת לימוד בסיסית של סוגיה בתלמוד בבלי.

ד. חובות / דרישות / מטלות:

לפני כל שיעור יקבלו התלמידים הוראות מפורטות על הקטע בתלמוד אותו יש להכין וכן הפניות לקטעים המקבילים במקורות האחרים. קטעים אלה יוכנו על פי הפרשנים הקלאסיים ועל פי החוקרים המודרניים בצירוף קריאה ביבליוגרפית. קיימת חובת נוכחות בקורס. תלמיד שייעדר בלא סיבה מוצדקת לא יוכל לגשת לבחינה בסוף הקורס ולא יקבל ציון.

ה. מרכיבי הציון הסופי:

מרכיב הציון הסופי – בחינה בסוף הקורס (100%).

ו. ביבליוגרפיה:

כללי (פרקי החובה מתוכם יימסרו לפני כל שיעור ולקראת הבחינה)

1. ח' אלבק, פירוש למשנה, סדר נזיקין, ירושלים תשי"ב.
2. ח' אלבק, מבוא לתלמודים, ירושלים-ת"א תשכ"ט.
3. י"נ אפשטיין, מבוא לנוסח המשנה, ירושלים תש"ח.
4. י"נ אפשטיין, מבואות לספרות התנאים, ירושלים תשי"ז.
5. י"נ אפשטיין, מבואות לספרות האמוראים, ירושלים תשכ"ג.
6. א"ש רוזנטל ושי' ליברמן, ירושלמי נזיקין, ירושלים תשס"ח.
7. א' גולק, יסודי המשפט העברי, ספר רביעי, ברלין תרפ"ג.
8. ד' הלבני, מקורות ומסורות, בבא מציעא, ירושלים תשס"ג.
9. ד' הנשקה, משנה ראשונה בתלמודם של תנאים אחרונים, רמת גן תשנ"ז.
10. צ"מ פיניליס, דרכה של תורה, וינה 1861.

מאמרים

1. ב' דה פריס, לצורתן המקורית של הלכות אחדות, תרביץ כה [תשט"ז], עמ' 368-384 (=) מחקרים בספרות התלמוד, ע"צ מלמד (עורך), ירושלים תשכ"ח.
2. ב"ש כהן, רמי בר חמא לעומת רבא : אנלוגיות פרשניות ופסיקתיות בתלמוד, דיני ישראל כה [תשס"ח], עמ' 149-184.
3. ח"י לוין, המושג שליחות יד לאור המכילתא דרשב"י ושני התלמודים, בר אילן יח-יט [תשמ"א], עמ' 99-117 (=) מחקרים במדרשי ההלכה ובספרות התלמודית, רמת-גן תשמ"ז, עמ' 173-191.

4. ש"י פרידמן, ראש פרק המפקיד, שנתון המשפט העברי, ה' [תשל"ח], עמ' 209-218 (=) סוגיות בחקר התלמוד הבבלי, ניו-יורק תש"ע, עמ' 489-497.
5. ש"י פרידמן, לאילן היוחסין של נוסחי בבא מציעא - פרק בחקר נוסח הבבלי, מחקרים בספרות התלמודית: יום עיון לרגל מלאת שמונים שנה לשאול ליברמן, ירושלים תשמ"ג, עמ' 93-147.
6. צ' קארל, דיני ארבעת השומרים במשפט העברי והתפתחותם, תרביץ ז' [תרצ"ו], עמ' 258-282.
7. ב' קהת, המוציא מחברו עליו הראיה' בספרות חז"ל, עבודת דוקטור, אוניברסיטת בר אילן, תשע"א, עמ' 191-255.
8. מ' קוריןלדי, שומר שמסר לשומר במשפט העברי ובחוק השומרים תשכ"ז 1967, שנתון המשפט העברי, ב' [תשל"ה], עמ' 383-453.
9. א"ש רוזנטל, תולדות הנוסח ובעיות עריכה בחקר התלמוד הבבלי, תרביץ, נו' (תשמ"ח), עמ' 1-36.
10. D. Daube, 'The Civil Law of the Mishnah: The Arrangement of the Three Gates', *Collected Works of David Daube I* (1992), pp. 257-304 (Appeared previously in the *Tulane Law Review* 18, 1944)